

SKOK DO REALITY

číslo 1/2003
4. ročník

speciální noviny o legislativě
pro zdravotně postižené

vydává Národní rada zdravotně postižených České republiky (www.nrzp.cz)

Třídní asistent a lidská práva dětí s postižením

Na úvod příběh ze života. Deník Právo přinesl 17. února zprávu s titulkem bohužel již obvyklým: Matka utýrala své dítě. Příběh se však vymyká běžnému zpravodajství. Dítětem byl tříletý syn, nevidomý, stížený obrnou všech končetin. Matka s ním poctivě a dlouhodobě rehabilitovala. Cvičení, návštěvy lékařů.

Potom jednou – zlom, zkrat, šok a beznaděj. Dítě křičí, matka ztrácí mysl, soudnost. Dítě je do slova umláceno. Strašné. Možná ještě horší jsou slova místní ředitelky mateřské školy: „Říkali jsme jim, že když si seženou asistenta, tak jim ho do školky vezmeme.“

Trocha historie nikoho nezabije

Psát do novin určených určených převážně občanům se zdravotním postižením o významu osobního asistenta je tak trochu nošením dříví do lesa. V tomto článku půjde o jeho specifický „druh“: o asistenta tzv. třídního, který je k dispozici pro překonávání a odstraňování bariér bránících plnohodnotné účasti ve vzdělání. A dodejme rovnou, že jde o nejčastěji o vzdělání tzv. integrované, jež se odehrává v hlavním vzdělávacím proudu, tedy převážně na základních a středních školách.

O formální ustavení pozice asistenta při vzdělávání se diskutuje více než deset let. Problém asistenta ve škole nebyl po celou dobu o nic menší a méně bolestivý než jeho „bratříček“ – tzv. asistent osobní. A legislativní zakotvení služby osobní asistence, jak je obecně známo, se neustále odkládá spolu s novými zákony v sociální oblasti...

Asistenti se liší

I když naše legislativa de iure pojem školní asistence nezná, asistentů ve školách působí desítky a stovky. Jak je to možné?

Často jde o mladíka vykonávajícího **civilní vojenskou službu**. Ta bývá vnímána jako výhodná. Mladý muž představuje vítanou „fyzickou“ sílu, v některých případech asistence nutnou. Velkou nevýhodou je délka takové asistence: pouze 18 měsíců. Dítě navštěvuje školu déle... Finance na úhradu asistentů zabezpečuje škola buď z „vlastních“ prostředků, nebo speciálně z prostředků tzv. navýšení normativu souvisejícího se vzděláváním žáka s postižením. Velkým problémem je skutečnost, že civilní služba za několik let zanikne.

Druhou formou je místo **asistenta hrazené z prostředků podpory zaměstnanosti**. Jedná se zpravidla o jednu z těchto dvou forem: společensky účelné pracovní místo a veřejně prospěšná práce. Mzdové náklady hradí po určitou dobu příslušný úřad práce.

Na škole se ještě setkáme s **využitím asisten-**

tů ve vybraném druhu pracovněprávního (či obdobného) vztahu k jiné organizaci než ke škole. Nejčastěji se jedná o obec a neziskovou organizaci. Některé obce přímo hradí náklady na asistenta nebo na něj přispívají. Relativně velmi rozšířená je činnost asistentů poskytovaných škole, resp. rodičům dítěte některou neziskovou organizací. Zdrojem finančních prostředků je v takovém případě zejména dotace ministerstva práce a sociálních věcí, případně granty nadací a donátorů. Ovšem ve výzkumu, který jsme provedli na všech školách s dítětem s postižením v Česku, v osmi případech dokonce platili asistenta sami rodiče!

Všechny uvedené způsoby zajištění asistentů ve škole (možná je i jejich kombinace) jsou až na drobné výjimky zabezpečeny díky ingerenci jiných systémů do resortu školství.

Asistent k dítěti s postižením je integrální součástí školských systémů a legislativy všech vyspělých zemí. U nás jeho existence byla a dosud je do značné míry výsledkem činnosti, často až zoufalé snahy zainteresovaných rodin a někdy škol.

Národní plán – marná snaha?

Do takto uzpůsobeného, či spíše zanedbaného terénu legislativního a faktického přichází v roce 1997 Národní plán vyrovnávání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením. Stanovuje i úkol vyřešit přítomnost asistenta ve školách. Vláda jím tehdy pověřila ministerstvo práce a sociálních věcí a ministerstvo školství... Léta plynula a ani jeden z resortů iniciativu v dané věci nevyvíjel. Organizace zdravotně postižených tuto skutečnost připomínkovaly při každém průběžném hodnocení Národního plánu. Úkoly se stále posouvaly. Naposledy vláda svým usnesením č. 459 ze dne 29. května 2002 uložila ministru školství do roku 2003 „zajistit legislativně přítomnost asistenta (...) v podobě dalšího pedagogického pracovníka“.

Prakticky v téže době začala probíhat jednání mezi zástupci MŠMT a MPSV ohledně vydání metodického pokynu k asistentům. V jednání se objevily i tak bizarní návrhy, jež předpokládaly jednoho asistenta v pracovním poměru ke dvěma institucím. Kamenem úrazu se stala snaha MŠMT, nebo alespoň některých jeho pracovníků, rozlišit tzv. asistenta pedagogického a asistenta sociálního. Zjednodušeně řečeno: Podává-li asistent tašku se školními potřebami, jedná se o asistenci pedagogickou, doprovází-li dítě s postižením na WC, jedná se o asistenci sociální. „Školství“ nevdá, když ze svých rozpočtových prostředků hradí záležitost navýsost sociální, jako je stravování žáků. Témuž resortu nevdálo zřídit „bez mrknutí oka“ institut asistenta do přípravných tříd pro děti se so-

ciálním znevýhodněním. Tento tzv. romský asistent byl zřízen bez přímého zákonného zmocnění, jen v režimu ověřování pokusných forem, a stanovil funkci asistenta i jeho platové zařazení. Jakkoliv není žádoucí vyvolávat třenice mezi skupinami minorit, v tomto případě je třeba varovně zdůraznit: Dalším bráněním vzniku pozice „asistenta žáků s postižením“ vyšle ministerstvo všem občanům se zdravotním postižením velmi výrazný, a řekněme i nedobry, signál o svých zájmech a preferencích.

Jednání mezi oběma ministerstvy byla na podzim 2002 ukončena.

Jak vznikl návrh novely školského zákona

Za této situace přichází omezování finančních prostředků, jež na odměny „asistentů-neasistentů“ poskytují úřady práce. Jeden takový dopis dostává do rukou i Mgr. Petr Procházka, ředitel Základní školy v Mikulovicích u Jeseníku a krajský zastupitel Olomouckého kraje. Krajský zastupitel se obrátil na olomouckou katedru speciální pedagogiky a potažmo na autora tohoto článku se žádostí o vypracování možné právní úpravy řešící daný stav. Zastupitelstvo kraje se nakonec rozhodlo podat návrh na doplnění zákona.

Jako letitému pozorovateli „stavu integrace na českých školách“ se mi zdá, že hlavní důvody vzniku novely zákona jsou dva. Jednak tristní stav podpory integrace z pohledu resortního ministerstva školství, mající svůj „vnější“ odraz v legislativní neexistenci nejen institutu asistenta ve škole, ale i dalších prostředků speciálně pedagogické podpory. Druhým důvodem je naprostý chaos v současném „přidělování“ asistentů dětem s postižením. V praxi se tak setkáváme s nepochopitelným jevem: asistenta ve škole nemá často ten, kdo ho nejvíc potřebuje, ale leckdy ten, kdo má známé, styky či možnosti.

Cesta legislativního vyjádření „chvályhodného“ záměru dát ředitelům škol možnost zřídit institut třídního asistenta byla složitá. Původní návrh schválilo zastupitelstvo Olomouckého kraje 28. srpna 2002, avšak nebyl vládou České republiky doporučen ke schválení. Proto zastupitelé Olomouckého kraje v listopadu 2002 rozhodli o stažení původní verze iniciativy z pléna Sněmovny a ihned předložili „nový“ návrh řešení (viz rámeček na str. 2).

Jako zpracovatel návrhu jsem se musel vypořádat s mnoha náměty, připomínkami a doporučeními řady rodičů, odborníků, legislativců a pedagogů. Bylo to někdy velmi složité. Připomínky se často navzájem vylučovaly. Tak z jedné strany je návrhu vytýkáno „silné“ postavení krajského úřadu (dává souhlas s ustavením asistenta), ze strany druhé jsem napadán za nebezpečí nekontrolo-

vatelného nárůstu asistentů, pokud tam krajský orgán figurovat nebude... Někteří odpůrci nesouhlasí s tím, aby v návrhu zůstaly i speciální školy (mají přece menší počet žáků, specifické podmínky), jiní zase namítají, že vynecháním speciálních škol bychom se dopustili jejich diskriminace. A tak bych mohl pokračovat. Co člověk, to názor. Přes to bych rád podotkl, že výsledný návrh úpravy zákona je dle mého názoru zpracován uvážlivě, systémově a v zájmu žáků s postižením a škol samotných. Návrh neslouží žádné lobby a není bezbarvým plácnutím do vody. Jedná se o systémové opatření, jež v různých podobách nacházíme v právní úpravě řady evropských zemí!

Zákon v únoru prošel prvním čtením

V pátek 21. února poslanci Parlamentu ČR rozhodli v I. čtení o dalším osudu tzv. olomoucké iniciativy: přikázali ji k projednání dvěma výborům, sociálnímu a školskému. Rozhodli tak poté, co nepřijali návrh poslance Zemana (ČSSD) a obdobný návrh poslance Bartoše (ODS) na zamítnutí návrhu, resp. jeho vrácení předkladateli.

Co v Poslanecké sněmovně při této příležitosti zaznělo?

Projednávání zákona uvedl **poslanec Eduard Zeman (ČSSD)**, bývalý ministr školství. Z jeho proslovu byla patrná snaha dosáhnout zamítnutí návrhu zákona z procedurálních důvodů. Dále vystoupili:

Ministryně školství ČR Petra Buzková (ČSSD): Já tu teď nestojím zrovna v příjemné situaci, protože to, co navrhuje zastupitelstvo Olomouckého kraje, je po věcné stránce velmi moudré a potřebné opatření. (...) Ale jedná se zhruba o 50 miliónů korun, což není pro Ministerstvo školství částkou zanedbatelnou. (...) Za předpokladu, že by byl vydán příslib, že o tuto částku věcně směřovanou k této záležitosti bude navýšen rozpočet Ministerstva školství, nemám výhrady k tomu, aby se k takovéto úpravě přistoupilo.

Poslanec Ivo Vykydal (KDU-ČSL): Demokratické společnosti mají jedno velké kouzlo. Dokáží přiznat, že i uvnitř demokratických systémů může dojít a dochází k porušování lidských a občanských práv jednotlivců. Pro demokracii jsou to totiž takové hodnoty, na kterých je postavena a ze kterých vychází. Proto tak vážně těmto otázkám věnuje i svou pozornost. Jak určitě vidíte, pro některé z nás navrhované změny a doplnění zákonů nejsou pouhými možnostmi zavedení třídního asistenta pro žáky se zdravotním postižením, ale jsou otázkou širší. Otázkou naplňování individuálních lidských práv.

Poslanec Josef Janeček (KDU-ČSL): (...) Druhá věc je ta, zda je tento návrh legislativně optimální. Slyšeli jsme námitku, že legislativně optimální není, že je potřeba to dopracovat a že by nebylo vhodné propouštět ho do dalšího čtení.

Poukázal bych na vládní návrhy zákonů, které musely být komplexně přepracovány – a byly to návrhy, které se blížily svým rozsahem kodexům, nikoliv takováto malá novela.

Poslanec Walter Bartoš (ODS): Předložený sněmovní tisk si údajně klade za cíl řešit vzdělávání zdravotně postižených žáků. Obávám se, že principy, na nichž stavělo zastupitelstvo Olomouckého kraje, nejsou dobré, nejsou správné. (...) Z tohoto důvodu si, dámy a pánové, dovoluji dát návrh na vrácení návrhu zákona předkladateli k dopracování a samozřejmě nabízím svou osobu k tomu, že pomohu krajskému zastupitelství napsat ten zákon v lepší formě, v lepší podobě, než je nyní.

Poslankyně Taťána Fischerová (nezávislá, US-DEU): (...) Každý má přece právo na vzdělání a výběr druhu vzdělání. Absence institutu asistentů v dnešních zákonech uplatnění tohoto práva minimálně sťažuje, ale spíše znemožňuje velké skupině dětí i jejich rodičů, které občas dostává opravdu do neřešitelných situací. Rodiny dětí s postižením většinou nemají možnost volby, chtějí-li si dítě s postižením nechat u sebe a umožnit mu návštěvu školy v místě bydliště. Narazí na neprostopnou zeď a nakonec skončí ve speciální škole s internátem a dítě je zbaveno domova. (...)

Poslankyně Michaela Šojdrová (KDU-ČSL): (...) Na rozdíl od kolegy Waltra Bartoše se nedomnívám, že toto je návrh, který je diktován představiteli speciálních škol. On sám nám zde řekl, že normativ je výrazně vyšší pro žáky ve speciálních školách. Nedomnívám se tedy, že by to byl zájem právě těchto škol, i když bych na tom neviděla nic špatného, kdyby ony tuto iniciativu podporovaly. Naopak se domnívám, že je to zájem základních škol, rodičů a samotných postižených dětí. Podporuji proto propuštění tohoto zákona do druhého čtení, abychom tak mohli nalézt optimální řešení, které by tento – jak je vidět – všeobecně podporovaný požadavek integrace dětí se zdravotním postižením umožnilo.

Poslanec Jaromír Kohlíček (KSČM): Nám chybí komplexní řešení této celé problematiky. (...) V našich školách je ta situace opravdu kritická. Uvědomuji si, že je naprosto nezbytné tento problém řešit. Na druhé straně si uvědomuji, že jsou zde relativně velké nároky na finanční prostředky a zároveň nám chybí legislativní úprava celé této oblasti. (...) Podporuji, aby tato předloha prošla do druhého čtení, i s tím, že bude mít delší dobu na projednávání ve výborech.

Poslanec Petr Bratský (ODS): Na mne zase po nějaké době trochu dýchla civilizace, když jsem viděl předlohu tohoto zákona od Olomouckého kraje a když jsem slyšel některé příspěvky našich kolegů. Jsou nepochybně již vyspělé země světa, které mají tyto záležitosti kolem postižených občanů vyřešené, mají vyřešené finanční toky na to, aby se postižení občané mohli integrovat do společnosti. (...) Neumíte si představit, co to

v praxi znamená pro rodinu, která má postižené dítě, co práce s tím každodenně má, co to znamená pro ředitele školy, který často ilegálně umožní integraci takového dítěte do školy a je denně vystaven tomu, že může přijít kterákoliv kontrola a on za to bude trestán.

Poslanec Milan Bičík (KSČM): Já jsem 12 let ve své pedagogické praxi působil na škole, na které byly zdravotně postižené imobilní děti, a myslím, že mám představu, co to těmto žákům přináší. (...) Upravený návrh respektuje všechny podstatné připomínky, které vznikly v odborné veřejnosti, mezi pedagogy, kteří se touto otázkou zabývají, které byly vznášeny vládou k původnímu návrhu. Chci podtrhnout, že upravená důvodová zpráva i upravený návrh se skutečně velmi výrazně blíží objektivní realitě, že reálně hodnotí dopady návrhu v případě jeho přijetí. (...)

Poslankyně Alena Páralová (ODS): (...) Víme, že asistenti jsou jedním z největších problémů, které vůbec v tomto státě jsou, ať jsou to asistenti, kteří působí ve školách, nebo ostatní asistenti občanů, kteří jsou v domácí péči apod. Je to dlouhodobě řešeno nesystémově. (...) Jsem ráda, že všichni máme možnost si mezi sebou říci, že si přejeme, aby to bylo řešeno. V každém případě by bylo smutné, a bylo by to vůči tělesně postiženým lidem neslušné, kdybychom to v tuto chvíli smetli se stolu.

Poslanec Tomáš Kvapil (KDU-ČSL): (...) Já bych chtěl upozornit, že podle důvodové zprávy zastupitelstvo Olomouckého kraje reagovalo na usnesení vlády, kterým bylo uloženo ministru školství, mládeže a tělovýchovy do roku 2003 zajistit legislativně přítomnost asistenta v podobě dalšího pedagogického pracovníka. To znamená, že zastupitelstvo Olomouckého kraje konalo a připravilo návrh, který v podstatě měl vzejít z vládní dílny. Domnívám se, že je potřebné, aby pro další školní rok 2003/2004 skutečně tato funkce třídního asistenta byla zřízena. (...)

Poslanecká sněmovna hlasovala o návrhu poslance Bartoše na vrácení předloženého návrhu navrhovateli. Ze 165 přítomných bylo jen 76 pro, ostatní byli proti nebo se zdrželi hlasování. Návrh tedy nebyl přijat. Znamená to, že zákon postoupil do II. čtení a sněmovna rozhodla o přikázání návrhu dvěma výborům.

Co bude dál?

Tato otázka je zcela na místě. Návrhem novely se budou zabývat dva výbory Sněmovny a část poslanců nechce přijetí zákona připustit. Někteří poukazují na „finanční náročnost“ zavedení třídních asistentů, jiní z povýtce z ideologických důvodů uvádějí, že je to celé „systémově špatně“. Existuje však i řada poslankyň a poslanců, kteří si uvědomují naléhavost problému a chtějí ho účinně řešit.

Bylo by jistě vhodné, aby představitelé škol a rodiče žáků s postižením, jichž se věc týká, in-

Aktuální návrh novely školského zákona

Čl. I

Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon) ve znění se doplňuje takto:

1. V ustanovení § 3 se vkládají nové odstavce číslo 4) a 5) ve znění:

odst. 4) Ředitel základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy může na návrh speciálně pedagogického centra¹⁾ a se souhlasem krajského úřadu ve třídě, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, zřídit funkci třídního asistenta.

odst. 5) Ve třídě základní školy, střední školy a vyšší odborné školy, v níž jsou vzděláváni tři a více žáci se zdravotním postižením, zabezpečují vy-

chovně vzdělávací činnost současně dva pedagogičtí pracovníci, z nichž alespoň jeden musí mít kvalifikaci speciálního pedagoga.²⁾ Pedagogický pracovník se speciálně pedagogickou kvalifikací plní v případě potřeby přímou vyučovací povinnost dle zvláštního předpisu³⁾ i ve více třídách školy.

1) § 5 vyhlášky MŠMT č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

2) Vyhláška MŠMT č. 139/1997 Sb., o podmínkách odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků

3) Nařízení vlády ČR č. 68/1997 Sb., kterým se stanoví míra vyučovací povinnosti učitelů a míra povinnosti výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků.

formovali o svých dosavadních zkušenostech se zajišťováním asistentů přímo svého poslance. Na e-mailové adrese michalik@risc.upol.cz přivítám jakékoliv zkušenosti vás, čtenářů.

Na závěr bych rád odmítl snahy učinit z třídního asistenta záležitost resortu sociálních věcí. Školní docházka je „povinná po dobu, kterou stanoví zákon“ (čl. 33 Listiny základních práv a svobod).

Uvedená povinnost představuje významný legislativní rámec pro řešení problému. Jestliže institut sociální pomoci, který tzv. osobní asistent k občanu s postižením představuje, lze považovat za typickou „dávku solidarity“, pak ve školství je tomu naopak. Žáci *de iure* nenavštěvují školu dobrovolně. Stát nařídil svým občanům „chodit do školy“. Tentýž stát je povinen vytvořit předpoklady,

aby všichni žáci do školy chodit mohli. Žáci s různou barvou pleti, s různou výší tzv. IQ, žáci s dolními končetinami i bez nich. K tomu také směřuje návrh zákona označovaný jako „zákonodárná iniciativa Olomouckého kraje“.

*Jan Michalík, katedra speciální pedagogiky
Pedagogické fakulty UP Olomouc
psáno pro Skok do reality a Noviny Můžeš*

Novela zákona o nájemném bude mít výrazný dopad i na zdravotně postižené lidi

Ústavní soud nálezem uveřejněným ve Sbírce zákonů pod číslem 528/2002 rozhodl o zrušení výměru ministerstva financí, kterým se stanoví maximální nájemné z bytu, maximální ceny služeb poskytovaných s užíváním bytu a pravidla pro věcně usměrňované nájemné v bytě. Důvodem pro zrušení uvedeného cenového výměru byla skutečnost, že svým obsahem a formou navazuje na vyhlášku č. 176/1993 Sb., jejíž platnost ústavní soud zrušil již dříve. Ústavní soud současně dovodil, že protiústavní není samotný fakt regulace nájemného, ale způsob, jímž se tak děje.

Na nejasnosti ohledně vzniklého stavu reagovala vláda nařízením č. 567/2002 Sb., kterým stanovila cenové moratorium nájemného z bytu, platné k 17. 12. 2002, na dobu 3 měsíců. Nařízení bylo vydáno podle ustanovení § 9 zákona 526/1990 Sb., o cenách, které umožňuje stanovit cenové moratorium nejdéle na dobu 6 měsíců.

Je zřejmé, že cenové moratorium rozhodně nepředstavuje řešení problematiky. Jeho cílem je pouze po uvedení do doby zabránit růstu nájemného a vytvořit časový prostor pro zákonnou úpravu, kterou rozhodnutí ústavního soudu nevyklučuje a která je běžná i v zemích EU. Z hlediska kompetencí ústředních orgánů spadá problematika bytů do působnosti ministerstva financí a ministerstva pro místní rozvoj. Tato ministerstva také předložila do připomínkového řízení návrh na právní úpravu regulace nájemného. Mezi oběma návrhy se vyskytují výrazné odlišnosti, především ve vymezení pojmu „místně obvyklé nájemné srovnatelného bytu“ (kde návrh ministerstva financí počítá i se zohledněním bytů pronajímaných obcí), v maximální výši ročního nárůstu nájemného, v postupu při zvyšování nájemného v případě, že nedojde k dohodě mezi pronajímatelem a nájemcem, a v některých dalších významných okolnostech.

Výsledná podoba zákona se samozřejmě výrazně dotkne i osob se zdravotním postižením. Návrh ministerstva financí počítá se zachováním stávajícího rozdělení bytů do čtyř kategorií. Navíc zavádí kategorii 1A, do níž by měly být zařazovány byty v rodinných domcích. Podlahová plocha balkónu, lodžie, terasy a sklepa, který není místností, by byla i nadále započítávána jednou polovinou své výměry. Sjednání nájemného se předpokládá písemnou dohodou mezi pronajímatelem a nájemcem. Pro zvýšení nájemného v případě, že ne-

dojde k dohodě, navrhuje ministerstvo stanovit následující podmínky:

1. Zachování stávající výše nájemného po dobu 12 měsíců.
2. Zvýšení nesmí přesahovat 10 % dosavadního nájemného.
3. Nesmí přesahovat ani nájemné uvedené v přehledu o nájemném v obci nebo části obce, který mají obce zpracovat do 1. ledna 2004.

Pokud by nájemce se zvýšením nesouhlasil, počítá návrh s možností nahrazení jeho souhlasu soudním rozhodnutím. Zachováno má být rovněž věcně usměrňované nájemné, které zahrnuje jen ekonomicky oprávněné náklady a nezahrnuje zisk.

Návrh ministerstva pro místní rozvoj naopak neobsahuje vymezení kategorií bytů. Počítá rovněž s tím, že do východiska pro stanovení místně obvyklého nájemného srovnatelného bytu by nebyly zahrnovány byty pronajímané obcí, a růst nájemného navrhuje ve výši 15 %. Jiný postup je navrhován i v případě, že nedojde k dohodě mezi pronajímatelem a nájemcem.

Detailní rozbor odchylek mezi předloženými návrhy nepovažuji za potřebný, neboť nyní musí dojít ke sjednocení všech rozdílných stanovisek obou ministerstev. Do připomínkového řízení totiž musí putovat vládní návrh zákona.

Přestože názory na dopad připravovaných zákonných opatření na nájemce bytů se různí, zdá se nepochybné, že bude nutné počítat i se sociálními kompenzacemi dopadů zvýšení nájemného. Při využití maximálních možností růstu nájemného se největší dopad projeví u osob žijících v bytech zvláštního určení, jejichž rozloha je zpravidla větší oproti srovnatelným bytům, a růst nájemného a ostatních služeb zde proto bude citelnější. Dosavadní právní úprava § 45 vyhlášky č. 182/1991 Sb., v níž je zakotven příspěvek na užívání bezbariérového bytu v částce 400 Kč měsíčně, platí od 1. 10. 1995. Je zřejmé, že bude nutné vážně uvažovat o valorizaci příspěvku, případně o změně jeho koncepce tak, aby zohledňoval i velikost rodiny. Tím ovšem nechci říci, že sociální kompenzace nebudou nutné i pro další kategorie nájemníků.

Cílem tohoto článku není důkladný rozbor navrhovaného zákona o nájemném. O konečné podobě tohoto právního předpisu ještě není rozhodnuto, ale každopádně je třeba očekávat jeho výrazný dopad na oblast bydlení.

(hut)

Stát se nesmí zbavit odpovědnosti za reformu sociálních služeb

Všichni čtenáři už asi vědí, že EU ve spolupráci s EDF vyhlásila letošní rok Evropským rokem osob se zdravotním postižením. Předsednictvo NRZP ČR se na svém jednání 7. února zabývalo otázkou, jak k Evropskému roku přistoupit. Po diskusi jsme se shodli, že jej musíme především využít k prosazování našich zájmů. Proto jsme také vytipovali několik konkrétních věcí, které mají velký význam pro komunitu občanů se zdravotním postižením. Jde zejména o prosazení zákonné úpravy školských asistentů: příslušný zákon se právě projednává v Poslanecké sněmovně. Dále se chceme zaměřit na reformu sociálních služeb. Bohužel situace v této oblasti se v posledních týdnech velmi zdramatizovala v souvislosti s přípravou novely zákona o rozpočtovém určení daní. O co vlastně jde?

Vláda ČR má v nejbližší době rozhodnout o rozsahu novely zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní. Novela má významným způsobem zvýšit daňové příjmy krajů. Tento krok je v souladu s II. fází reformy veřejné správy a má zajistit financování kompetencí, které v rámci reformy přešly na kraje. Bohužel Ministerstvo financí prosazuje, aby do podílu sdílených daní byly zahrnuty prostředky, které jsou ve státním rozpočtu alokovány na sociální služby. Objem těchto prostředků je zhruba osm mld. Kč. Považuji návrh na zahrnutí prostředků na sociální služby do podílu sdílených daní za předčasný a ve svých důsledcích poškozující uživatele sociálních služeb. Obávám se, že tento krok zcela zásadním způsobem negativně ovlivní reformu sociálních služeb.

Při projednávání souboru zákonů II. fáze reformy veřejné správy jsme upozorňovali na problém přechodu kompetencí v oblasti sociálních služeb, a to především z důvodů jejich nevyjasněného financování a nerovného přístupu poskytovatelů a uživatelů sociálních služeb k veřejným financím. Proto také byla Parlamentem ČR přijata novela zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, zmocňující vládu ČR k vydání nařízení, které mělo stanovit rovné podmínky pro všechny poskytovatele sociálních služeb v přístupu k veřejným finančním prostředkům. Bohužel účinnost této novely byla na podzim odsunuta a tím nadále zůstává nevyjasněné financování sociálních služeb a nerovné podmínky jak pro poskytovatele, tak pro uživatele sociálních služeb. Návrh na pře-

vod prostředků určených na sociální služby do podílu sdílených daní neguje rozhodnutí Parlamentu ČR vyjádřené novelou zákona č. 100/1988 Sb. Jsem přesvědčen, že ke změně tohoto rozhodnutí není žádný důvod, protože v oblasti sociálních služeb nedošlo k žádné legislativní úpravě a situace je zcela identická se situací v době projednávání zákonů II. fáze reformy veřejné správy.

Převod prostředků alokovaných ve státním rozpočtu na sociální služby přímo do podílu sdílených daní krajů znemožňuje reformu sociálních služeb. Ta musí nejen vyřešit rovný přístup poskytovatelů sociálních služeb k veřejným finančním prostředkům, ale také musí narovnat přístup jednotlivých uživatelů k sociálním službám. Tento princip rovného přístupu lze dosáhnout pouze tak, že uživatel sociálních služeb bude zároveň nositelem kupní síly na jejich obstarání. Stejný princip je použit ve školství a osvědčil se. Dobře vím, že dosavadní stav, kdy uživatelům sociálních služeb (v domá-

cím prostředí, v zařízení občanského sdružení apod.) je poskytována výrazně menší pomoc z veřejných zdrojů než uživatelům čerpajícím sociální služby ve státních či dnes krajských zařízeních, je neudržitelný a pro nás nepřijatelný. A v porovnání s praxí zemí EU je to určitě anomálie.

Uvědomuji si, že kraje potřebují mít prostředky na zajištění sociálních služeb v zařízeních, která zřizují a spravují. Musíme trvat na tom, že prostředky určené na financování sociálních služeb mají být krajům poskytnuty zvlášť, aby se vždy daly dohledat a mohly být použity při reformě sociálních služeb.

Jsem hluboce přesvědčen, že je nutné dodržet tuto posloupnost jednotlivých kroků: napřed musí být legislativně ošetřena reforma sociálních služeb a teprve potom lze jakkoliv manipulovat s veřejnými prostředky na ně určenými. Opačný sled kroků vede tomu, že reformu nebude možné provést, protože stát nebude mít další prostředky na

její provedení. Stále musíme upozorňovat, že převod kompetencí i finančních prostředků v oblasti sociálních služeb se provádí, ačkoliv tato oblast není vůbec legislativně ošetřena. Nejsou zákonem upraveny standardy sociálních služeb, není zákonem upraven způsob akreditace poskytovatelů služeb a vůbec není zákonem upraven způsob financování služeb. Považuji proto za nepřijatelné, aby se stát zbavil odpovědnosti v této oblasti a ponechal sociální služby živelnému vývoji v jednotlivých krajích.

Pro nás, lidi se zdravotním postižením jako uživatele sociálních služeb, je způsob financování služeb zcela zásadní otázkou. O reformu sociálních služeb usilujeme už více než deset let, ale nikdy jsme nebyli v situaci, kdy tato reforma může být trvale znemožněna. Proto apelujeme a žádáme o velmi odpovědné posouzení tohoto problému.

Václav Krása, předseda NRZP ČR

V Aténách byl slavnostně zahájen Evropský rok osob se zdravotním postižením

Aktivita Evropské unie v oblasti integrace osob se zdravotním postižením probíhají již řadu let. V roce 1996 a 1999 přijala Evropská rada usnesení týkající se rovnosti příležitostí pro osoby se zdravotním postižením. Závěry zasedání Rady v Lisabonu (březen 2000) obsahují výzvu všem členským státům, aby věnovaly větší pozornost sociálnímu vyloučení v oblasti zaměstnávání, vzdělávání, zdravotní péče a bydlení a aby definovaly aktivity zaměřené na specifické skupiny, mezi které patří i osoby se zdravotním postižením.

Evropský sociální program schválený na zasedání Evropské rady v Nice (prosinec 2000) uvádí, že Evropská unie bude rozvíjet aktivity zaměřené na dosažení plné integrace osob se zdravotním postižením do všech oblastí života společnosti, a to zejména v průběhu Evropského roku osob se zdravotním postižením v roce 2003. Rozhodnutí Rady vyhlášením Evropský rok osob se zdravotním postižením bylo přijato dne 3. prosince 2001. Mezi hlavní cíle Evropského roku patří:

- zvýšení povědomí o právech osob se zdravotním postižením a ochrana před diskriminací;
- diskuse o opatřeních nutných k prosazení rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením v Evropě;
- výměna zkušeností, příkladů dobré praxe a účinných strategií vypracovaných na místní, vnitrostátní i evropské úrovni;
- podpora spolupráce mezi všemi zainteresovanými skupinami, a to zejména mezi vládou, sociálními partnery, nevládními organizacemi, sociálními službami, soukromým sektorem, veřejností, dobrovolnickými skupinami a osobami se zdravotním postižením i jejich rodinami;
- zlepšení komunikace týkající se zdravotního postižení a prosazení pozitivního přístupu sdělovacích prostředků k osobám se zdravotním postižením;
- zvýšení povědomí o různorodosti v rámci skupiny osob se zdravotním postižením a větší informovanost o jednotlivých typech zdravotního postižení;
- zvýšení povědomí o mnohonásobné diskriminaci, které osoby se zdravotním postižením čelí;
- zaměření zvláštní pozornosti na právo dětí a mladých osob se zdravotním postižením na rovnost přístupu ke vzdělání s cílem podpořit jejich plnou integraci do společnosti.

Oficiální zahájení Evropského roku se uskutečnilo v rámci řeckého předsednictví Evropské unie v Aténách a organizačně se na něm podílelo řecké Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí, Evropská komise, Evropské fórum zdravotně postižených a Národní konfederace osob se zdravotním postižením.

Vlastní ceremoniál probíhal v neděli 26. ledna 2003 večer v Aténské koncertní hale za přítomnosti prezidenta Řecké republiky Constantinose Stefanopoulose. V první části promluvil předseda řeckého parlamentu Apostolos Kaklamanis, ministr zdravotnictví a sociálních věcí Constantinos Stefanis, ko-

misařka Evropské komise pro sociální záležitosti Anna Diamantopoulou, předseda Evropského fóra osob se zdravotním postižením Yiannis Vardakastanis a místopředseda Evropského parlamentu Guido Podestř. V rámci doprovodného programu vystoupili společně postižení i nepostižení umělci. V druhé části dostalo slovo šest osob se zdravotním postižením z různých částí Evropy. Jejich vystoupení byla velmi emotivním svědectvím o tom, co znamená mít se zdravotním postižením osobní zkušenost, a dokumentovala fakt, že v oblasti vyrovnání příležitostí a uplatnění práv těchto osob je Evropa stále ještě na počátku cesty. Na závěr měli účastníci ceremoniálu možnost vyslechnout řecké písně v podání orchestru Mikise Theodorakise, se kterým zpívala Maria Farantouri.

Všichni oficiální řečníci mluvili o cílech Evropského roku, který berou jako příležitost k upozornění na problematiku zdravotního postižení. Řecký ministr zdravotnictví a sociálních věcí připomněl, že Evropský rok se uskutečňuje v roce 10. výročí přijetí Standardních pravidel OSN, což je stále jediný existující komplexní dokument v dané oblasti.

Anna Diamantopoulou upozornila, že jednotlivé členské země stále ještě nedělají dost proto, aby osoby se zdravotním postižením měly stejná práva jako nepostižení občané. Uvedla, že během Evropského roku se uskuteční na evropské úrovni i v jednotlivých zemích tisíce akcí. Spojovacím článkem bude autobus propagující cíle Evropského roku, který letos projede všechny státy Evropské unie. Jeho cesta začala v lednu Řecku a skončí v prosinci v Itálii.

Paní Diamantopoulou dále oznámila, že „Evropská komise bude také podporovat celosvětové úsilí o dosažení rovných práv pro odhadovaných 610 milionů osob se zdravotním postižením ve světě a právě se chystá přijmout sdělení Evropskému parlamentu a Radě, které tuto podporu vyjádří. Komise se zasadí o nově připravovaný právní dokument OSN na ochranu a prosazení práv a důstojnosti osob se zdravotním postižením. Považuje za nezbytné, aby se Evropská unie aktivně zapojila do přípravy takového dokumentu na celosvětové úrovni, a to zejména se zřetelem k obnoveným politickým a právním závazkům EU, které se týkají potírání diskriminace. Nový, právně závazný dokument OSN napomůže uplatnění opatření týkajících se specificky lidských práv osob se zdravotním postižením a přispěje ke zviditelnění těchto práv. Konkrétně stanoví celosvětové standardy, na jejichž základě budou všechny státy garantovat skutečnou rovnoprávnost osob se zdravotním postižením. To znamená, že se jednotlivé země zaručí za prosazení vnitrostátní legislativy a provádění politiky v souladu s dohodnutými standardy lidských práv.“

Předseda Evropského fóra osob se zdravotním postižením zdůraznil, že Evropská unie vstupuje do nové éry, ve které se potřeba koordinace hospodářské a sociální politiky stává základním požadavkem všech evropských občanů.

Na zahájení Evropského roku reagoval i řecký ministr kultury Evangelos Venizelos, který již v pondělí 27. ledna oznámil úmysl zpřístupnit pro osoby se zdravotním postižením asi nejnámější historickou památku v zemi, kte-

rou je Akropolis. Ministr vydal toto prohlášení po podpisu dohody o spolupráci mezi Evropským fórem osob se zdravotním postižením, Mezinárodním paralympijským výborem a Evropským paralympijským výborem. (Mimočodem, příští olympijské i paralympijské hry se budou konat v roce 2004 právě v Aténách.)

Zareagoval i předseda parlamentního shromáždění Rady Evropy Peter Schieder, který 29. ledna uvítal iniciativu Evropské unie vyhlásit rok 2003 Evropským rokem osob se zdravotním postižením. Nicméně uvedl, že by bylo proti duchu Rady Evropy a hodnotám, které tato organizace vyznává, aby se

uvedená iniciativa omezila pouze na Evropskou unii. Podle odhadů Světové zdravotnické organizace tvoří osoby se zdravotním postižením 10 % populace, to je přibližně 80 milionů osob na evropském kontinentu – dvakrát více než v samotné Evropské unii. Předseda parlamentního shromáždění přislíbil, že se otázkami práv osob se zdravotním postižením bude zabývat i konference ministrů, která se bude konat ve dnech 7.–8. května ve španělské Malaze. V rámci této konference by měl být přijat Evropský akční plán na plné začlenění osob se zdravotním postižením do společnosti.

(pel)

Chystáme kalendář akcí, které v naší zemi proběhnou v rámci Evropského roku

Ve čtvrtek 20. února proběhlo druhé zasedání Národního koordinačního výboru pro Evropský rok osob se zdravotním postižením. Jednání zahájila a řídila ministryně zdravotnictví ČR Marie Součková, za Národní radu zdravotně postižených ČR se jednání zúčastnili dva zástupci: předseda Václav Krása a kancléř Jiří Vencl.

Jak jsme už informovali, Ministerstvo zdravotnictví ČR koncem minulého roku vypsal dotační program na podporu aktivit v rámci EROZP pod názvem „Místo pro společný život“. Projekty bylo možno podat do 15. prosince 2002. Celkem jich bylo podáno 117, s finančním požadavkem přes 19 milionů korun. K rozdělení však byla pouze částka ve výši 4 miliony korun. Výběrová hodnocení komise tedy měla nelehkou situaci. Nakonec dospěla k návrhu podpořit celkem 33 projektů, což bylo na zmíněném únorovém zasedání schváleno.

Projekty mohly podávat subjekty bez omezení (občanská sdružení, úřady měst, rozpočtové a příspěvkové organizace, školy, společnosti s ruče-

ním omezením, církve, charity, ale i fyzické osoby). Je potěšitelné, že v této velké konkurenci obstály i projekty těchto sdružení zdravotně postižených: Centrum pro zdravotně postižené Pardubického kraje, Centrum pro zdravotně postižené Ústeckého kraje, Klub rodičů a přátel dětí s Downovým syndromem, Lorm, LIPKA – občanské sdružení na pomoc zdravotně postiženým, Olomoucká krajská rada zdravotně postižených, Sdružení pro pomoc mentálně postiženým – krajský výbor Praha, Unie neslyšících Brno, Unie ROSKA. Poskytnuté finanční prostředky mají být uvolněny do konce března tak, aby byl dostatek času na kvalitní realizaci projektů. Věříme, že tento závazek MZ ČR splní.

Národní rada se sama iniciativně ujala vytvoření celostátního kalendáře akcí pořádaných v rámci EROZP v České republice. Na přelomu února a března jsme rozesílali dotazník s názvem „Žádost o zařazení do kalendáře akcí EROZP 2003“. Formulář byl distribuován jak v elektronické, tak

tištěné formě; je k dispozici na webových stránkách www.nrzp.cz. Na požádání ho rádi zašleme; volejte na telefon uvedený v kontaktní adrese.

Naším cílem je sestavit co nejúplnější přehled o akcích chystaných v rámci EROZP. Získané informace uspořádáme tak, aby se s nimi mohlo dále pracovat. Věříme, že kalendář bude užitečnou pomůckou zejména pro lidi s postižením a také přispěje ke zvýšení zájmu médií. Kalendář bude zveřejněn na internetu, ve spolupráci s MZ ČR možná připravíme i jeho tištěnou podobu.

Fakta o průběhu EROZP v České republice zveřejňujeme na zmíněných webových stránkách, lze je získat i na teletextu České televize: na stránkách 598 a 599.

Své informace a případné dotazy týkající se EROZP zasílejte na naši adresu NRZP ČR, Olšanská 7, 130 00 Praha 3, tel. + fax: 222 580 214, e-mail: nrzp@volny.cz. Předem vám děkujeme za spolupráci.

Jiří Vencl, kancléř NRZP ČR

Sociální služby: standardy jsou zapotřebí, ale nejdůležitější je správný systém financování

„Jak to tam mají s bariérami, dostanu se tam i se svým obrovským vozíkem?“ byla moje první starost.

„Ano, všechno je prověřené, můžete tam provést inspekci,“ odpověděla mi pracovnice Národního vzdělávacího fondu, který zajišťoval pilotní dobrovolné inspekce sociálních služeb v Olomouci.

Inspekce prováděla skupina, kterou sestavili pracovníci MPSV většinou z lidí, kteří se podíleli na vzniku standardů sociálních služeb. Tito a ještě další lidé, zejména z řad poskytovatelů sociálních služeb, byli školeni britskými inspektory a zároveň vytvářeli metodiku inspekci. Také já jsem pokračovala v tom, co jsem před čtyřmi roky začala: do veškeré práce, která se týkala způsobů zjišťování kvality sociálních služeb, jsem se snažila vnést pohled skutečného uživatele těchto služeb. Nebyla jsem sama, se mnou o totéž usilovala ještě Eva Kacanu z Olomouce – vozičkářka, která také ví, co znamená potřebovat ke svému životu pomoc.

U Evy jsem bydlela, když jsem přijela do Olomouce na svou první inspekci. Co jsem při ní zjistila? Že v organizaci, kterou jsme prověřovali, pracují skvělí, zapálení lidé, kterým jde o věc. To byl zcela jednoznačný poznatek. A co standardy? S nimi už to tak jednoduché nebylo. Proč? Standardy popisují procedurální, personální a provozní charakteristiky poskytování sociálních služeb. Jde o sedmáct základních požadavků, které mají postihnout všechno, co se této záležitosti týká, a to u všech typů sociálních služeb. Každý standard, každý z těchto sedmnácti popisů, jak má služba vypadat, upřesňují ještě podrobnější kritéria. Pro lepší představu uvádím některé námátkou vybrané standardy:

„Sociální služby jsou uživateli poskytovány na základě dohody o poskytování služby. Dohoda stanoví všechny důležité aspekty poskytování služby, včetně osobního cíle, které má služba naplňovat.“

„Struktura, počet pracovníků i jejich vzdělání a dovednosti odpovídají potřebám uživatelů služeb a umožňují naplňování standardů kvality sociální služby. Noví pracovníci jsou zaškoleni.“

„Místo a denní doba poskytování služby odpovídají cílům a charakteru služby a potřebám cílové skupiny uživatelů.“

Je patrné, že všechny základní požadavky jsou natolik obecné, aby platily pro širokou škálu služeb. Zároveň by mělo být možné podle standardů určit, zda služba odpovídá potřebám uživatelů, zda je efektivní a je v souladu s obecně přijatými normami a předpisy.

Zatím se standardy nepodařilo formulovat tak, aby se hodily na tak různé sociální služby, jaké se v naší zemi poskytují. Uvedme příklad: V první námátkou vybrané ukázce z procedurálních standardů se hovoří o osobním cíli. Na ten je kladen velký důraz, avšak třeba u osobní asistence je osobní cíl každého uživatele, kterého jsme se ptali, zabezpečení základních životních potřeb. Takřka všichni klienti odpovídali stejně: „Potřebuji přežít!“ Další vyptávání vypadalo jako výsměch. Je samozřejmé, že by leckterý z nich rád využil osobní asistenci k doprovodu na fotbal či k jinému začlenění do společnosti, ale na to prostě nestačí poskytnuté finance a na nich závislé hodiny. Jak tedy můžeme my, uživatelé, žádat, aby poskytovatel zkoumal „osobní cíle, které má služba naplňovat“, když nám jde doslova o život? Je přece známo, že v takovém případě jde vše stranou a člověk ani neuvažuje o něčem dalším, ale touží jen po jediném: zachovat si život. A tak poskytovatelé sice hlásají, že osobní asistence umožňuje „vyloučit sociální vyloučení“, ale ve skutečnosti musí asistent na skutečně individuální a konkrétní osobní cíle rezignovat a všem umožnit naplnění toho jednoho, společného všem, totiž přežít doma.

Další slabinu standardů kvality ukazuje hned druhá namátkou vybraná ukázka z personálních standardů. Tu je totiž schopen splnit pouze poskytovatel, který může pracovníky s odpovídající kvalifikací zaplatit. Navíc oficiální vzdělání nemusí být zárukou žádoucích dovedností – všichni to přece známe třeba ze zdravotnictví. Ostatně i předchozí zmíněný standard o osobním cíli zřejmě vychází z předpokladu, že služba bude financována tak, aby bylo možné takovou, pro nás vítanou, věc zajistit.

Jenomže financování sociálních služeb je zatím jen předmětem sporů. Je to nejpalčivější problém jak reformy sociálních služeb, tak obecní správy. Dokud totiž nebude stanoven jasný systém kapitačního příspěvku na péči (tj. „na hlavu“), který bude vycházet ze skutečných potřeb uživatele, bude financování nespravedlivé a nehospodárné. Někomu se tudíž bude naplňovat osobní cíl prostřednictvím sociální služby a jinému nikoliv, podle toho, kolik peněz dostane poskytovatel. Zároveň se tak nastolí snadný způsob, jak se zbavit nepohodlných poskytovatelů: stačí stanovit ukazatele kvality, jichž nelze bez odpovídajících financí dosáhnout.

Jak to tedy s těmi standardy vlastně je? Zcela určitě je nutné mít kvalitní

sociální služby. K tomu nepochybně musí existovat nějaké normy, které je stanovují. Jistě je taky nezbytné, aby někdo kontroloval úroveň poskytovaných služeb... Považuji zkrátka veškerou práci na standardech za užitečnou, a to zejména pro nás uživatele sociálních služeb. Avšak musíme především usilovat o to nejzásadnější a nejpodstatnější: o systém financování, který nám bude nejlépe vyhovovat, který nám již ve svém principu zajistí svobodu, abychom si mohli zvolit poskytovatele. Jen tak bude už v prvopočátku dán potřebný základ pro kvalitu. A standardy kvality sociálních služeb se jistě v průběhu času a za pomoci nás-uživatelů podaří doladit tak, aby odpovídaly těm typům sociálních služeb, jež potřebujeme.

Můžeme tomu nějak pomoci? Brožurka o standardech i metodice jejich zavádění je přístupná na internetových stránkách www.mpsv.cz a snadno si ji mohou (a měli by!) opatřit všichni poskytovatelé služeb. Zajímáme se, jak se do činnosti „našeho“ poskytovatele konkrétně promítne zavádění standardů. Uvažujme a nemlčme! Máme tu své noviny, Skok do reality, abychom se mohli veřejně vyjádřit k věcem, které jsou pro nás životně důležité.

Jana Hrdá

Poradenství pro zdravotně postižené na celém území Česka nadále zajištěno

Již jedenáctý rok v naší zemi existují Centra služeb pro zdravotně postižené. Tato CSZP, jež do konce roku 2000 působila pod názvem Střediska pro poradenství a sociální rehabilitaci, představují v naší zemi unikátní síť nestátního poradenství a poskytování informací. Pokrývají skoro celé území České republiky: všechny kraje a dřívější okresy s výjimkou okresů Klatovy a Rakovník. CSZP pomáhají zdravotně postiženým občanům zejména v těchto oblastech:

- základní sociální poradenství;
- odborné sociální poradenství;
- skupinové sociální poradenství;
- služby osobní asistence – pomoc občanům při zajišťování základních životních potřeb;
- socioterapeutické služby;
- rozvoj terénní (kontaktní) sociální práce;
- poskytování všeobecných informací;
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím;
- pomoc při prosazování práv a zájmů;
- výchovné, vzdělávací a aktivizační programy;
- podpora komunitních skupin zdravotně postižených;
- půjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek;
- poradenství při výběru osobních rehabilitačních a kompenzačních pomůcek;
- doporučování zvýhodnění pro zdravotně postižené občany, která poskytuje Český Telecom.

Konkrétní rozsah činnosti jednotlivých CSZP

vychází zejména z místních podmínek a potřeb zdravotně postižených klientů.

Poměrně málo se na veřejnosti ví o způsobu financování této sítě poraden. Základním zdrojem příjmů jsou státní dotace, poskytované na základě každoročně předkládaných projektů. Takové financování je problematické zejména ze dvou důvodů.

1) Organizace nemá žádnou jistotu, že získá státní dotaci i pro následující rok: dle platných pravidel na ni totiž není právní nárok.

2) Maximální výše státní dotace pokrývá pouze 70 % skutečných nákladů na realizaci projektu. Zbytek (tedy 30 a více %) si organizace musí sehnat sama z regionálních zdrojů. Pokud by si nebyla schopna zbývajícím částku sehnat, musela by poskytnutou dotaci vrátit.

Jde o velice tvrdé podmínky, které zásadně znevýhodňují nestátní subjekty (tedy i občanská sdružení) při poskytování sociálních služeb v porovnání s rozpočtovými a příspěvkovými organizacemi (např. domovy důchodců, ústavy sociální péče, pečovatelské služby). Na provoz a činnost CSZP tak bylo nutné v roce 2002 sehnat jako povinnou spoluúčasť přes 8 milionů korun. Je známo, že peníze se od sponzorů v současnosti získávají dost obtížně. A pokud se shánějí chybějící finanční prostředky v tak velkém objemu, je to samozřejmě ještě těžší.

Co nového ve službách pro zdravotně postižené v letošním roce?

V souvislosti s připravovanou změnou financování sociálních služeb z rozpočtů krajů a regionů

a s probíhající reformou veřejné správy (jde o převod kompetencí státu na 14 krajů a 205 obcí s rozšířenou působností) rozhodlo Sdružení zdravotně postižených ČR o transformaci stávajících CSZP – z titulu jejich dosavadního provozovatele. Od ledna 2003 tak došlo k rozdělení celostátní sítě CSZP na 14 krajských Center pro zdravotně postižené. Ta i nadále provozují všechny dosavadní poradny v bývalých okresních městech a zajišťují dosavadní rozsah poskytovaných služeb pro zdravotně postižené občany. Celý proces transformace byl navržen a proveden tak, aby se organizační změny pokud možno nedotkly samotných uživatelů služeb, aby nedošlo k rušení poraden, propouštění zkušených pracovníků a omezování rozsahu zajišťovaných služeb.

Centra pro zdravotně postižené (CZP) jsou občanská sdružení s právní subjektivitou a krajskou působností. Na jejich ustavení se dohodlo pět zakladatelských organizací: Národní rada zdravotně postižených ČR, Sdružení pro životní prostředí zdravotně postižených v ČR, Svaz neslyšících a nedoslýchavých ČR, Svaz tělesně postižených v ČR a Svaz postižených civilizačními chorobami v ČR. Tyto organizace mají i nadále možnost ovlivňovat činnost CZP prostřednictvím svých zástupců na valných hromadách a ve výkonných výborech.

Jsem přesvědčen o tom, že nově ustavená krajská CZP, která jsou nástupnickou organizací dosavadních CSZP, jsou dobrým základem pro rozvoj pomoci zdravotně postiženým v příštích letech.

Jiří Vencel

Adresář Center pro zdravotně postižené a poraden

PŠČ	MÍSTO	ULICE	TELEFON	FAX	PŠČ	MÍSTO	ULICE	TELEFON	FAX
1) Hlavní město Praha	Praha 5, Zborovská 46				2) Středočeský kraj	Praha 9, U Skládky 4			
110 00	Praha 1, 7	Rybná 24	224828431	224828431	256 01	Benešov u Prahy	Vlašimská 1922	317723506	317723506
120 00	Praha 2, 3	Balbinova 6	224253877	224253877	266 01	Beroun	Havlíčkova 8	311625025	
148 00	Praha 4, 11, 12	Jarníkova 1895	271911670	271911670	272 02	Kladno	Hřebečská 2680	312682244	312682244
150 00	Praha 5, 13	Zborovská 46	257315430	257315430	280 02	Kolín	Sluneční 76	321723933	321723933
160 00	Praha 6	Wuchterlova 11	224323433	224323433	284 01	Kutná Hora	Sedlecká 670	327514779	327514779
190 00	Praha 9, 14, 8	U Skládky 4	284810936		276 01	Mělník	Kosmonautů 3017	315624406	315624406
101 00	Praha 10, 15	Moskevská 61	272741825	272741825	293 01	Mladá Boleslav	Na Radouči 1081	326324021	326324021
					288 02	Nymburk	Boleslavská třída 467	325513331	
					150 00	Praha vých., záp.	Praha 5, Zborovská 46	257329164	257329164
					261 01	Příbram	T. G. Masaryka 100	318624834	
					269 01	Rakovník*	nábř. T. G. M. 2473	313519378	313519378

* provozuje Svaz zdravotně postižených Rakovník

PŠČ	MÍSTO	ULICE	TELEFON	FAX
3) Jihočeský kraj				
370 01	Čes. Budějovice	České Budějovice, Mánesova 3	386353940	386353940
381 01	Čes. Krumlov	Mánesova 3	380711764	380711764
377 01	Jindřich. Hradec	Kaplická 586	384361723	
397 01	Písek	Janderova 147/II	382212343	382212343
383 01	Prachovice	Palackého sady 166	388316009	388316009
386 01	Strakonice	Kasárenská 164	383321931	383321931
390 03	Tábor	Staybařů 213	381254240	381254240
		tř. ČSA 2289		
4) Plzeňský kraj				
344 01	Domažlice	Plzeň, Koterovská 134		
339 01	Klatovy*	Msgr. Staška 265	379724387	
326 00	Plzeň-jih	Vídeňská 9/IV	376316331	
326 00	Plzeň-město	Koterovská 134	377440943	377440943
337 01	Rokycany	Koterovská 134	377440854	377440854
347 01	Tachov	Masarykovo nám.215/I	371723759	371723759
		Bělojarská 1451	374722189	374722189
* provozuje Svaz zdravotně postižených Šumava-Klatovy				
5) Karlovarský kraj				
350 01	Čeb	Karlovy Vary, Vítězná 56		
360 09	Karlovy Vary	Kamenná 40	354433024	354433024
356 01	Sokolov	Vítězná 56	353234666	353234666
		Hornická 1595	352628788	
6) Ústecký kraj				
405 01	Děčín	Litoměřice, Žitenická 18		
430 12	Chomutov	28. října 29	412510107	
412 55	Litoměřice	Kochova 1185	474624028	474624028
440 01	Louny	Žitenická 18	416737751	416737751
434 01	Most	Palackého 2502	415652902	415652902
415 01	Teplice	J. Kubelíka 1542	476708913	
400 01	Ústí nad Labem	Řovná 277	417533726	
		Štefánikova 25	475211836	
7) Liberecký kraj				
470 01	Česká Lípa	Česká Lípa, Konopeova 812		
466 01	Jablonec n. Nisou	Konopeova 812	487853481	487853481
460 01	Liberec	Skřivánčí 12	483711337	483711337
513 01	Semily	Zahradní 415/10	485103147	485104044
		Husova 74, p. př. 33	481623080	
8) Královéhradecký kraj				
500 02	Hradec Králové	Hradec Králové, Fr. Šrámka 1647		
506 01	Jičín	Fr. Šrámka 1647	495538867	495538867
547 28	Náchod	Ruská 16	493532182	
516 01	Rychnov n. Kněž.	Palachova 1303	491426027	
541 01	Trutnov	Palackého 694	494535494	
		Horská 5/1	499813032	

PŠČ	MÍSTO	ULICE	TELEFON	FAX
9) Pardubický kraj				
537 01	Chrudim	Pardubice, nábreží Závodu míru 1961		
530 02	Pardubice	Roosewelta 594	469620320	
568 02	Švitavy	nábř. Závodu míru 1961	466335630	
562 01	Ústí nad Orlicí	Mil. Horákové 16	461535324	461535324
		Čsl. Armády 1181	465525324	465525324
10) Vysočina				
580 01	Havlíčkův Brod	Třebíč, Komenského n. 12		
586 47	Jihlava	Dobrovského 2915	569427614	569427614
393 01	Pelhřimov	Vrchlického 57	567303685	
674 01	Třebíč	Pražská 1655	565324806	565324806
591 01	Zďár n. Sázavou	Komenského n. 12	568841034	568841034
		Komenského 1	566625703	
11) Jihomoravský kraj				
678 01	Blansko	Brno, Lidická 81		
602 00	Brno-město	B. Němcové 1 A	516485585	516413329
602 00	Brno-venkov	Lidická 81	541321262	541214162
690 02	Břeclav	Lidická 81	549250532	549250532
695 01	Hodonín	Stromořadí 5	519373079	519373079
682 01	Vyškov	Palackého 14	518352544	518352544
669 02	Znojmo	Palánek 1A	517348846	517348846
		Zámečnická 10	515224924	515224924
12) Olomoucký kraj				
790 01	Jeseník	Přerov, nám. Svobody 4		
772 00	Olomouc	Tovární 234	584412216	584412216
796 01	Prostějov	8. května 5	585223970	
750 00	Přerov	Kostelecká 4165/17	582345712	582345712
787 01	Šumperk	nám. Svobody 4	581206925	
		Kozinova 13	583212019	583212019
13) Moravskoslezský kraj				
738 01	Bruntál	Nový Jičín, Sokolovská 9		
738 01	Frydek-Místek	Dukelská 2 PS 17/C	554718068	
736 01	Karviná	Kolaříkova 653	558431889	558431889
747 01	Nový Jičín	Haviřov, Lipová 15	596811287	596811287
747 06	Opava	Sokolovská 9	556709403	556709403
702 00	Ostrava	Liptovská 21	553734109	553734109
		Bieblova 3	596115318	596115318
14) Zlínský kraj				
767 01	Kroměříž	Kroměříž, Malý Val 1552		
686 01	Uherské Hradiště	Malý Val 1552	573336306	573336306
755 01	Vsetín	Palackého n. 293	572553417	572553417
760 01	Zlín	Na Kamencoch 1332/22	571415074	571415074
		tř. Tomáše Bati 5331	577522881	577211762

Důležitý projekt, který nám umožní rozvinout spolupráci s Evropskou unií

Ve dnech 13.-14. února se v Praze uskutečnilo pracovní setkání se zástupcem Evropského fóra zdravotně postižených (EDF) Jean-Paul Pritchardem. EDF se sídlem v Bruselu je střežovou organizací zdravotně postižených ve státech Evropské unie. Česká republika, zastoupená Národní radou zdravotně postižených ČR, je od roku 2001 jejím přidruženým členem. V rámci pracovní návštěvy proběhla řada jednání se zástupci Vládního výboru pro zdravotně postižené občany, NRZP ČR, zástupci organizací zdravotně postižených atd.

V sobotu 15. února se v hotelu Olšanka v Praze na Žižkově uskutečnilo setkání zástupců orga-

nizací zdravotně postižených. Na něm pan Pritchard představil již probíhající projekt EDF, financovaný z prostředků fondu Phare. Cílem projektu je především:

- podpořit vznik a činnost národních rad zdravotně postižených v kandidátských zemích EU;
- poskytnout podporu při prosazování práv zdravotně postižených, a to formou odborných konzultací a účasti expertů EDF na jednáních v Česku;
- uspořádat specializovaná odborná školení zejména v oblasti přiblížování naší legislativy s legislativními standardy EU.

Účast na tomto projektu vítáme, neboť umožňuje rozvinout tolik potřebnou spolupráci s EDF a organizacemi zdravotně postižených ve státech EU.

Do konce letošního března by měly být s EDF dohodnuty konkrétní aktivity v rámci projektu v naší zemi, které budou hrazeny z příspěvku fondu Phare. Jakmile budou známy bližší informace, zveřejníme je na internetových stránkách www.nrzp.cz. Sdělíme je rovněž všem členským organizacím NRZP ČR a krajským radám zdravotně postižených.

Jiří Vencel

O krok blíže k úmluvě OSN

Irsko se po řadu let snažilo nenápadným, avšak důsledným způsobem získat podporu pro úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Není žádných pochyb o tom, že trpělivá práce jeho představitelů, prováděná často v kuloárech, napomohla nalezení konsenzu pro závazný mezinárodní právní nástroj na ochranu lidských práv osob s postižením.

Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů 56/168 umožnila vznik Ad hoc výboru „pro posouzení návrhů na komplexní mezinárodní úmluvu na prosazení a ochranu práv a důstojnosti osob se zdravotním postižením“. Rezoluce byla předložena Mexikem, jehož delegace byla také velmi aktivní.

Ad hoc výbor se sešel na svém prvním zasedání v centrále OSN v New Yorku ve dnech 29. července až 9. srpna 2002. Měl jsem tu čest se jednání zúčastnit jako zástupce mezinárodní organizace Disabled People's International (DPI) a následující řádky jsou mojí vlastní interpretací toho, co se během něj dělo.

Bylo jasné, že rychlost, s jakou bylo schůzka zorganizována, způsobí ur-

čité problémy, v neposlední řadě i s byrokraty OSN. Jedinými organizacemi zastupujícími osoby se zdravotním postižením, které jsou u OSN trvale akreditovány, jsou členové International Disability Alliance, nicméně ke cti OSN slouží, že byla nakloněna myšlence umožnit účast na jednání co největšímu počtu nevládních organizací. Záležitosti týkající se akreditace však byly bohužel až téměř do poslední chvíle velmi nejasné. Přes tyto obtíže byly osoby se zdravotním postižením při zahájení jednání 29. července v konferenční místnosti číslo 1 v centrále OSN nepřehlédnutelné.

Práci Ad hoc výboru nepochybně velmi prospělo, že byl jeho předsedou jmenován Luis Gallegos, zástupce Ekvádoru u OSN. Ten s citlivou kombinací diplomacie, trpělivosti, rozhodnosti a upřímnosti vedl zkušeně zasedání, které přinejmenším v prvních dnech vypadalo, že se každou chvílí rozpadne.

OSN má kolem 190 členských států, ale delegáty na schůzku Ad hoc výboru vyslala patrně méně než polovina z nich. Již od začátku bylo jasné, že většina skutečné práce výboru bude probíhat mimo oficiální část veřejného

zasedání, kterého se mohly zúčastnit nevládní organizace: na neveřejných setkáních delegátů jednotlivých států a během neformálních diskusí na chodbách. Tuto skutečnost dokládalo nesmírně pomalé zahájení.

Během prvních dvou dnů, v pondělí 29. a úterý 30. července, promluvili ke shromáždění pouze zástupci čtrnácti zemí. Myslím, že většinu z těchto příspěvků je možné s čistým svědomím označit za nepodstatné: jen málo zemí projevilo ochotu vyjádřit svou zásadní podporu práci výboru, hovořit o potřebě udělat více pro osoby se zdravotním postižením a předvést, co jejich země již pro vlastní občany se zdravotním postižením udělaly. Takovéto příspěvky se daly očekávat, a jak ukázal pozdější vývoj, pouze naznačily, v jakém rozsahu jednotlivé státy ve skutečnosti přijetí úmluvy podporují.

Pro ty z nás, kteří nejsme zvyklí na diplomatické vyjednávání a protokol, byly první dny jednání nesmírným zklamáním. V některých příspěvcích bylo řečeno jen velmi málo, mezi ostatními bylo až příliš těch, které by se daly označit slovy „mnoho povyku pro nic“. V rámci OSN jsou nepochybně lidé, kteří schopnost mluvit, aniž by cokoli sdělili, povýšili na umění!

Skutečná práce výboru začala až ve středu 31. července. Na to, že v průběhu zasedání nastala nová fáze, poukázovala i skutečnost, že delegace jednotlivých zemí měly poprvé velký zájem, aby mohly shromážděné oslovit. Pro mnohé delegace se staly zásadní otázkou administrativní a procedurální záležitosti týkající se práce Ad hoc výboru. Aniž bych chtěl být cynický, bylo však jasné, že v některých případech to byla jen záminka pro zdržování jednání.

Ve chvíli, kdy si řada delegátů z bohatých severních států stěžovala, že neměli čas získat potřebné instrukce od svých vlád nebo se na jednání důkladně připravit, se velmi zvýšil můj obdiv pro Jižní Afriku. Vedoucí její delegace tehdy řekl naprosto jasně, že pokud se na toto jednání mohla odpovědně připravit a získat potřebné instrukce jeho země, nevidí žádný důvod, proč by si bohatší státy nemohly dovolit věnovat tomuto zasedání stejnou pozornost.

Není pochyb o tom, že třetí den ukázal dobré i stinné stránky metod práce OSN; mnohé příspěvky byly jasně cynické a bezobsažné, nicméně jiné (například ten z Jižní Afriky) odmítly partikulární zájmy v dané věci.

V tomto ohledu byly namísto závěrečné poznámky, které přednesl Sylvester Rowe ze stálé mise republiky Sierra Leone: „Naše delegace naléhavě vyzývá všechny členy Ad hoc výboru, aby se s veškerým úsilím snažili zabránit politizaci procesu vypracování nové úmluvy. Doporučuji, abychom měli na paměti, že rozhodující je prospěch 600 milionů osob se zdravotním postižením. Je to zájem člověka, kterým bychom se měli inspirovat a řídit při všech našich úvahách.“

Jednání během třetího dne bylo narušováno tolika obstrukcemi, že jsme se, mnozí z hnutí osob se zdravotním postižením, vrátili k tomu, co umíme nejlépe: stali jsme se znovu aktivisty!

Zasílali jsme naléhavé výzvy z centrály OSN organizacím osob se zdravotním postižením v těch zemích, které průběh jednání nejvíce narušovaly. Na každou zprávu zaslou z OSN navazoval bezpočet dalších zaslanych každé větší skupině. Výsledkem naší aktivity bylo, že na politiky a vládní představitele v některých zemích se obracel bezpočet osob se žádostí, aby

jasně řekli, zda vytvoření úmluvy budou podporovat, či nikoliv. Připomínaly jim také, jak je tato záležitost pro nás důležitá.

Ve středu pozdě odpoledne se začal měnit i charakter jednání: bylo dosaženo určité shody, byly uzavřeny kompromisy a věci se pohnuly!

Výsledky

Poté, co jsme všem zainteresovaným dali zřetelně najevo, že hnutí osob se zdravotním postižením nebude nečinně přihlížet a nedovolí, aby proces přijetí úmluvy skončil dříve, než vůbec začal, došlo při jednání ve zbývajících dnech k pokroku. Ve čtvrtek 8. srpna pak bylo jednání výboru přerušeno, aby jednotlivé státy mohly odsouhlasit text zprávy výboru a rezoluce.

Nejsem si jistý, zda si vybavím jiných 24 hodin, které by se tak nekonečně vlekly a byly provázeny takovým napětím. My všichni z hnutí osob se zdravotním postižením jsme si byli vědomi toho, že veškeré úsilí, které jsme jednání věnovali, bude k ničemu, pokud se výbor rozhodne doporučit, aby nebyly v tomto směru vyvíjeny žádné další aktivity.

Nakonec se nám podařilo po jednáních probíhajících až do poslední chvíle v pátek odpoledne „získat“ kopie finálního textu zprávy výboru. Po těžké práci, zklamání a téměř dvouměsíčním úsilí je skoro nemožné popsat odpovídajícím způsobem mou reakci na návrh dokumentu.

Mezi jeho podstatné součásti patří:

1. Souhlas s průběžnou a aktivní účastí nevládních organizací, včetně toho, že obdrží oficiální dokumenty a budou moci dávat písemné připomínky či jinak prezentovat své názory.
2. Uznání důležitosti aktivní účasti nevládních organizací na práci Ad hoc výboru a při prosazování lidských práv a základních svobod osob se zdravotním postižením.
3. Zdůraznění faktu, že návrhy na novou úmluvu by měly doplňovat konkrétní úsilí zaměřené na začlenění aspektů zdravotního postižení do již existujících závazků a mechanismů.
4. Opětovné zdůraznění „potřeby prosazovat a chránit právo osob se zdravotním postižením na uplatnění všech lidských práv a základních svobod rovnoprávným a efektivním způsobem, s vědomím přínosu, jaký by v tomto ohledu mohla přinést úmluva, a tedy přesvědčení o potřebě pokračovat ve zvažování návrhů“.
5. Výzva k zajištění přístupnosti zařízení a dokumentů pro všechny osoby se zdravotním postižením.
6. Doporučení pro členské státy, aby zapojily osoby se zdravotním postižením do přípravy týkající se práce výboru a do svých delegací.
7. Vytvoření dobrovolného fondu na podporu účasti osob se zdravotním postižením a odborníků z rozvojových zemí.

Člověk, který nezažil jednání výboru nebo neslyšel některá zahajovací vystoupení delegací, může jen těžko pochopit, jak mnoho bylo dosaženo v oněch deseti dnech. K pokroku rozhodně došlo!

*Richard Light
(Disability Tribune, září 2002;
překlad Stanislava Makovcová)*

Loňská anketa posloužila k programovému prohlášení Národní rady

Na republikovém shromáždění NRZP ČR dne 20. června 2002 byl schválen text ankety, který byl následně rozeslán všem 76 členským organizacím.

Anketní lístek obsahoval tyto otázky:

1. Jaké úkoly NRZP ČR považujete za prioritní?
 - a) Úkoly dlouhodobého charakteru.
 - b) Krátkodobé úkoly.
2. Na jaké úrovni se mají výše uvedené úkoly řešit?
 - a) Na celorepublikové úrovni.

b) Na krajské úrovni.

c) Na oblastní úrovni.

3. Jak může Vaše organizace přispět k jejich realizaci?
4. Jaké významnější akce plánujete v rámci Evropského roku zdravotně postižených 2003?

Z odpovědí vyplynula řada námětů a doporučení. Přínos ankety spatřujeme zejména v tom, že byla výrazným podnětem k zamyšlení nad strukturou, úkoly, cíli na jednotlivých úrovních. Získané

informace byly pečlivě zpracovány a na jejich základě vznikla celková hodnotící zpráva.

Poznatky byly potom využity při zformulování programového prohlášení Národní rady, které schválilo její republikové shromáždění NRZP ČR loni 17. listopadu. Díky anketě tak máme dokument, který přehledně vymezuje úkoly naší organizace na různých úrovních v budoucím období. Jeho plné znění jsme zveřejnili v minulém Skoku do reality.

Jiří Vencel